

**ผลของการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนบ้านร่มโพธิ์ทอง เรื่อง
ภูมิปัญญาท้องถิ่น ที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดของนักเรียน
ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านร่มโพธิ์ทอง จังหวัดฉะเชิงเทรา**

**The Effects Learning of Ban Rom Pho Thong Community Resource-Based
Learning Approach in the Topic of Local Wisdoms on Learning
Achievement and Thinking Skills of Prathom Suksa V**

Students at Ban Rom Pho Thong School in Chachoengsao Province

ศุดา ทองเซ่ง¹ ดร.ณิ จำปาทอง² ดิเรก สุขสุนัย³

Suda Thongseng¹ Darunee Chumpathong² Direk Suksunai³

¹นักศึกษาระดับปริญญาโท แขนงวิชาหลักสูตรและการสอน สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช

²อาจารย์ ดร. ประจำสาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช อาจารย์ที่ปรึกษาหลัก

³ผู้ช่วยศาสตราจารย์ ดร.คณะครุศาสตร์ มหาวิทยาลัยราชภัฏธนบุรี อาจารย์ที่ปรึกษาร่วม

บทคัดย่อ

การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์เพื่อ (1) เปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านร่มโพธิ์ทอง จังหวัดฉะเชิงเทรา ก่อนเรียนและหลังเรียน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนบ้านร่มโพธิ์ทอง และ (2) เปรียบเทียบทักษะการคิดของนักเรียนดังกล่าวก่อนและหลังเรียน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนบ้านร่มโพธิ์ทอง

กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัย คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 ปีการศึกษา 2556 จำนวน 26 คน โรงเรียนบ้านร่มโพธิ์ทอง อำเภอท่าตะเกียบ จังหวัดฉะเชิงเทรา ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่ม เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยคือ (1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่น สำหรับการเรียนรู้โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านร่มโพธิ์ทอง (2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและ (3) แบบวัดทักษะการคิด สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล ได้แก่ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานและการทดสอบค่าที

ผลการวิจัยปรากฏว่า (1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่น ของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านร่มโพธิ์ทองที่เรียนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนบ้านร่มโพธิ์ทองหลังเรียนสูงกว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 และ (2) ทักษะการคิดหลังเรียนของนักเรียนที่เรียนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนบ้านร่มโพธิ์ทอง สูงกว่าทักษะการคิดก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน การเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน บ้านร่มโพธิ์ทอง ทักษะการคิด
ประถมศึกษา

Abstract

The purposes of this research were (1) to compare learning achievements in the topic of Local Wisdoms of Prathom Suksa V students at Ban Rom Pho Thong School in Chachoengsao province before and after learning under Ban Rom Pho Thong community resource-based learning approach; and (2) to compare thinking skills of the students before and after learning under Ban Rom Pho Thong community resource-based learning approach.

The sample consisted of 26 Prathom Suksa V students studying at Ban Rom Pho Thong School, Tha Takiep district, Chachoengsao province during the academic year 2013, obtained by cluster sampling. The employed research instruments were (1) learning management plans in the topic of Local Wisdoms for Ban Rom Pho Thong community resource-based learning approach, (2) a learning achievement test, and (3) a scale to assess thinking skills. Statistics for data analysis were the mean, standard deviation, and t-test.

The research findings showed that (1) the post-learning achievement in the topic of Local Wisdoms of Prathom Suksa V students at Ban Rom Pho Thong School, who learned under Ban Rom Pho Thong community resource-based learning approach, was significantly higher than their pre-learning counterpart achievement at the .05 level; and (2) the post-learning thinking skills of the students who learned under Ban Rom Pho Thong community resource-based learning approach were significantly higher than their pre-learning counterpart skills at the .05 level.

Keywords: Learning achievement, Ban Rom Pho Tong, Community resource-based learning, Thinking skill, Prathom sukxa

บทนำ

ในสภาพปัจจุบันประเทศไทยได้นำเอาความรู้วิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่จากต่างชาติเข้ามาใช้ในการพัฒนาประเทศมากขึ้น ส่งผลให้ความตระหนักในคุณค่าและความสำคัญของความรู้วิทยาการและเทคโนโลยีของท้องถิ่นลดน้อยลง อย่างไรก็ตามการพัฒนาประเทศที่ยั่งยืน ควรผสมผสานความรู้ วิทยาการและเทคโนโลยีสมัยใหม่จากต่างชาติ กับความรู้วิทยาการและเทคโนโลยีอันเกิดจากภูมิปัญญาท้องถิ่นเข้าด้วยกัน จึงทำให้ประเทศไทยสามารถดำรงอยู่ได้ในสภาพที่สมดุล (ประเวศ วะสี 2535 : 8) ดังนั้นการถ่ายทอดสืบต่อภูมิปัญญาท้องถิ่นเพื่อมุ่งหวังให้ผู้เรียนรู้จักตนเอง รู้จักชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่และมีความผูกพันกับชุมชนของตน เข้าใจและรู้เท่าทันกับสภาพความเปลี่ยนแปลงของสังคมภายนอกชุมชนที่ส่งผลกระทบต่อชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่ เพื่อจะได้ทำให้สามารถพัฒนาตนเองและพัฒนาชุมชนให้ก้าวหน้าไปตามทิศทางที่พึงประสงค์ (รัตนะ บัวสนธิ์ 2535: 26) ซึ่งในการจัดการเรียนการสอนที่มุ่งเน้นจะให้ผู้เรียนมีประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับชีวิต อาชีพ เศรษฐกิจ สังคม และภูมิปัญญาของท้องถิ่นนั้น จะต้องนำเอาทรัพยากรที่มีอยู่ในท้องถิ่นคือ ทรัพยากรธรรมชาติและทรัพยากรที่มนุษย์สร้าง

ขึ้นมาใช้ในการจัดการเรียนการสอนด้วย เพราะจะช่วยทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจและประสบการณ์ตรงเกี่ยวกับชีวิต สภาพเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่แท้จริง จนสามารถบรรลุจุดหมายสูงสุดของการจัดการศึกษาตามหลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ที่กำหนดไว้ว่า “มีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทย การอนุรักษ์และพัฒนาสิ่งแวดล้อมมีจิตสาธารณะที่มุ่งทำประโยชน์และสร้างสิ่งที่ดีงามในสังคมไทย และอยู่ร่วมกันในสังคมไทยอย่างมีความสุข” (กระทรวงศึกษาธิการ 2552:5)

เพื่อให้บรรลุจุดหมายดังกล่าว หลักสูตรแกนกลาง การศึกษาพุทธศักราช 2551 จึงกำหนดมาตรฐานและตัวชี้วัดกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนา และวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตในสังคม มาตรฐาน ส.2.1 เข้าใจและปฏิบัติตามหน้าที่ของการเป็นพลเมืองดี มีค่านิยมที่ดีงาม และธำรงรักษาประเพณีและวัฒนธรรมไทยดำรงชีวิตอยู่ร่วมกันในสังคมไทยและสังคมโลกอย่างสันติสุข โดยมีตัวชี้วัดที่เกี่ยวข้องคือ ตัวชี้วัด ป.5/4 มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน โดยกำหนดสาระการเรียนรู้แกนกลางคือ ความสำคัญของภูมิปัญญาท้องถิ่น ตัวอย่างภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนของตน การอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชน

นอกจากนี้หลักสูตรได้ระบุความคาดหวังว่าเมื่อเรียนจบชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 นักเรียนมีคุณภาพในด้านการปฏิบัติตามสถานภาพ บทบาท สิทธิหน้าที่ ในฐานะพลเมืองดีของท้องถิ่น จังหวัด ภาคและประเทศรวมทั้งได้มีส่วนร่วมในกิจกรรมตามขนบธรรมเนียมประเพณี วัฒนธรรมของท้องถิ่นตนเองมากยิ่งขึ้น ดังนั้นเพื่อให้ผู้เรียนเข้าใจและปฏิบัติตามเป็นพลเมืองที่ดีมีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน แหล่งการเรียนรู้ในชุมชนจึงเป็นแนวทางในการจัดประสบการณ์เรียนรู้เกี่ยวกับวิถีการดำเนินชีวิตโดยตรงให้แก่ผู้เรียน

การจัดการศึกษาต้องยึดหลักว่าผู้เรียนมีความสำคัญที่สุด ผู้เรียนทุกคนสามารถเรียนรู้และพัฒนาได้ ดังนั้นกระบวนการจัดการศึกษาต้องส่งเสริมให้ผู้เรียนได้พัฒนาตามธรรมชาติและเต็มศักยภาพ ในเรื่องการจัดกระบวนการเรียนรู้ ควรจัดเนื้อหาสาระและกิจกรรมที่สอดคล้องกับความสนใจ ความถนัดของผู้เรียนและความแตกต่างระหว่างบุคคล รวมทั้งทักษะ กระบวนการคิด การจัดการ การเผชิญสถานการณ์และการประยุกต์ความรู้มาใช้ป้องกันและแก้ปัญหา จัดกิจกรรมให้ผู้เรียนปฏิบัติจริง ผสมผสานความรู้ต่าง ๆ อย่างสมดุลและปลูกฝังคุณธรรม ค่านิยมที่ดี คุณลักษณะอันพึงประสงค์ในทุกวิชา นอกจากนี้การจัดการกระบวนการเรียนรู้อย่างดีต้องส่งเสริมให้ผู้สอนและผู้เรียนเรียนรู้ไปพร้อมกันจากสื่อ และแหล่งวิทยาการประเภทต่าง ๆ จัดการเรียนรู้ให้เกิดขึ้นได้ตลอดเวลาทุกสถานที่ที่มีการประสานความร่วมมือกับผู้ปกครองและชุมชนรวมทั้งส่งเสริมการดำเนินงานและการจัดตั้งแหล่งเรียนรู้ตลอดชีวิตทุกรูปแบบ เน้นความเป็นไทยและความเป็นพลเมืองดี การดำรงชีวิตและการประกอบอาชีพ (เอามาจากพ.ร.บ. การศึกษา 2542 มาตรา 22 24)

แหล่งการเรียนรู้มีหลากหลายรูปแบบ ทั้งเพื่อการศึกษาในระบบ การศึกษานอกระบบ โรงเรียนและการศึกษาตามอัธยาศัย ไม่ว่าจะเรียนรู้ในรูปแบบใด เรียนด้วยวิธีการใด การเรียนรู้นั้นควรเป็นกระบวนการเรียนรู้อย่างต่อเนื่องตลอดชีวิต เนื่องจากความรู้ไม่หยุดนิ่ง หากแต่มีการเปลี่ยนแปลงอยู่เสมอ (เจือจันทร์ จงสถิตอยู่ 2547) การเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ในชุมชน เป็นการจัดการเรียนรู้ที่โรงเรียนสามารถจัดกิจกรรมที่ทำให้ผู้เรียนเกิดการเรียนรู้ได้อย่างหลากหลายลักษณะ เช่น การเรียนรู้ตามความสนใจของผู้เรียนแต่ละคน การเรียนรู้เป็นกลุ่ม ซึ่งเป็น

การเรียนรู้ตามสภาพจริง โดยเรียนรู้จากสภาพความเป็นจริงซึ่งเป็นแหล่งความรู้ในชุมชน และการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้ที่อยู่ใกล้ตัว ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนสร้างและสรุปความรู้ได้ด้วยตนเอง เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติ ซึ่งผู้เรียนสามารถออกแบบการเรียนรู้ให้เหมาะสมกับความสนใจของตนเอง เป็นการเรียนรู้ที่ผ่านประสาทสัมผัสทั้งห้า จะทำให้ความรู้หรือการเรียนรู้ที่ผู้เรียนมีประสบการณ์ เป็นการเรียนรู้ที่มีความหมายและประทับอยู่ในความทรงจำของผู้เรียนตลอดไป ซึ่งสอดคล้องกับแนวทางการปฏิรูปการศึกษาที่เน้นให้ผู้เรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข แหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่นำมาจัดกิจกรรมทำให้ผู้เรียนได้รับประสบการณ์ตรง ผู้เรียนเข้าใจบทเรียนง่ายขึ้นและเห็นคุณค่าของสิ่งแวดล้อมในชีวิตประจำวันทำให้เกิดความรักความหวงแหนในท้องถิ่นของตน แหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่นำมาจัดกิจกรรมการเรียนรู้มี 4 ประเภท คือ แหล่งความรู้ประเภทบุคคล สถานที่ วัสดุอุปกรณ์และกิจกรรม (อังคณา ตุงคะสมิต และคณะ, 2545)

จากความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ในชุมชนดังกล่าวทำให้ผู้วิจัยสนใจที่จะวิจัยเรื่องนี้และสอดคล้องกับปัญหาและความต้องการของผู้วิจัย ซึ่งเคยนำภูมิปัญญาท้องถิ่นบ้านร่มโพธิ์ทองมาบูรณาการในเนื้อหาสาระ หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิตซึ่งชุมชนบ้านร่มโพธิ์ทองมีแหล่งเรียนรู้เกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นมากมาย เช่น

- 1) ด้านเกษตรกรรม ได้แก่ การทำเกษตรแบบผสมผสาน การแก้ปัญหาการเกษตร ด้านการตลาด
 - 2) ด้านหัตถกรรม ได้แก่ การทำไม้กวาดจากดอกหญ้าแฉม การทำเสื่อจากต้นไผ่ ต้นกก
 - 3) ด้านการแพทย์แผนไทย ได้แก่ ความสามารถในการจัดการป้องกันและรักษาสุขภาพของคนในชุมชน เน้นการพึ่งตนเอง เช่น ยาจากสมุนไพร
 - 4) ด้านการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อม ได้แก่ ความสามารถเกี่ยวกับการจัดการทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมทั้งการอนุรักษ์พัฒนา เช่นการจัดการป่าต้นน้ำและป่าชุมชน
 - 5) ด้านกองทุนและธุรกิจชุมชน ได้แก่ กลุ่มสหกรณ์ กลุ่มออมทรัพย์
 - 6) ด้านปรัชญา ศาสนา และประเพณี ได้แก่ ประเพณีบุญบั้งไฟ ประเพณีบายศรีสู่ขวัญ ประเพณีสักการะเจ้าพ่อเขาคา
 - 7) ด้านโภชนาการ และผลิตภัณฑ์ที่ได้จากป่ามาเป็นอาหาร ได้แก่ ผักหวานป่า หน่อไม้ เห็ด หวาย เป็นต้น
- อย่างไรก็ตาม การเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นดังกล่าวไม่เป็นรูปธรรมที่ชัดเจน เพราะบางเนื้อหายังไม่ได้รับการบูรณาการและผู้เรียนไม่ได้เดินทางไปแหล่งเรียนรู้จริงทำให้ผู้เรียนไม่สนใจเท่าที่ควร ซึ่งพิจารณาได้จากผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและบางคนยังไม่มีความรู้ความเข้าใจเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นของตน ผู้วิจัยได้นำสาระการเรียนรู้ที่มีเนื้อหาสาระสอดคล้องกันมาบูรณาการเนื้อหาภายในกลุ่มสาระการเรียนรู้เดียวกันเข้าด้วยกัน สามารถจัดทำแผนการจัดการเรียนรู้ร่วมกันได้ ลดความซ้ำซ้อนของเนื้อหา ยืดหยุ่นเวลาในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้และเชื่อมโยงความรู้สู่ประสบการณ์จริงและผู้เรียนสามารถสร้างองค์ความรู้และนำไปประยุกต์ใช้ในชีวิตประจำวันได้นอกจากนี้ผู้เรียนยังได้รู้จักการฝึกอ่าน ฝึกเขียน ฝึกเรียนรู้ รู้จักแสวงหาความรู้ด้วยตนเองส่งผลให้ผู้เรียนมีจิตสำนึกรักบ้านเกิด มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์เผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นและสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ประโยชน์ในชีวิตประจำวันและการดำเนินชีวิต

ผู้วิจัยตระหนักในความสำคัญของแหล่งเรียนรู้ในชุมชนบ้านร่วมโพธิ์ทองจึงได้ศึกษาวิจัยเกี่ยวกับการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีผลต่อสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านร่วมโพธิ์ทอง ซึ่งจะทำให้ผู้เรียนมีความรู้ความเข้าใจได้รับประสบการณ์ตรงจากชุมชนของตน การลงมือปฏิบัติเรียนรู้ด้วยตนเองจะทำให้ผู้เรียนมีความรู้เกิดความภาคภูมิใจและเห็นคุณค่าของสิ่งที่มีในชุมชนของตนและสามารถนำความรู้ที่ได้ไปใช้ในชีวิตประจำวัน

วัตถุประสงค์ของการวิจัย

1. เพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านร่วมโพธิ์ทอง ก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนบ้านร่วมโพธิ์ทอง
2. เพื่อเปรียบเทียบทักษะการคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านร่วมโพธิ์ทอง ก่อนเรียนและหลังเรียน เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้ แหล่งเรียนรู้ในชุมชนบ้านร่วมโพธิ์ทอง

วิธีดำเนินการวิจัย

การดำเนินการวิจัย จะกล่าวถึง ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย การเก็บรวบรวมข้อมูลและการวิเคราะห์ข้อมูล ดังมีรายละเอียด ดังนี้

ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

- 1) ประชากร คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านร่วมโพธิ์ทอง จังหวัดฉะเชิงเทรา
- 2) กลุ่มตัวอย่าง คือ นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านร่วมโพธิ์ทอง จังหวัดฉะเชิงเทรา จำนวน 26 คนที่กำลังศึกษาในภาคเรียนที่ 2 ปีการศึกษา 2556 ได้มาโดยการสุ่มแบบกลุ่มจำนวน 1 ห้องเรียน

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่

- 1) แผนการจัดการเรียนรู้ เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนบ้านร่วมโพธิ์ทอง เพื่อทำการจัดการเรียนการสอนนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5

2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เพื่อวัดความรู้ความเข้าใจของนักเรียน เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น

3) แบบวัดทักษะการคิด เพื่อวัดทักษะการคิดของนักเรียนที่เรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนบ้านร่วมโพธิ์ทอง ขั้นตอนการพัฒนาเครื่องมือ มีดังนี้

1) แผนการจัดการเรียนรู้เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนบ้านร่วมโพธิ์ทอง

ก. ศึกษาหลักสูตรกลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม ชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 พุทธศักราช 2551 เกี่ยวกับมาตรฐาน ตัวชี้วัด สาระแกนกลาง คำอธิบายรายวิชาและขอบเขตเนื้อหา

ข. ศึกษาเนื้อหาและจุดประสงค์ของการเรียนรู้ของบทเรียน เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นจากหนังสือเรียนวิชา สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สาระที่ 2 หน้าที่พลเมือง วัฒนธรรมและการดำเนินชีวิต มาตรฐาน ส 2.1 ตัวชี้วัด ป. 5/4 มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชน

ค. ศึกษาวิธีการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน

ง. ออกแบบแผนการจัดการเรียนรู้โดยการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นให้ครอบคลุมเนื้อหาในแต่ละคาบเรียนสอดคล้องกับจุดประสงค์การเรียนรู้และภูมิปัญญาท้องถิ่น ซึ่งมีจำนวนทั้งหมด 4 แผน ใช้เวลาเรียน 16 ชั่วโมง แผนการสอนทั้งหมด 4 แผนได้แก่

1) ความสำคัญและประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านร่วมโพธิ์ทอง ผลการเรียนรู้ของนักเรียนคือ บอกความสำคัญและประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านร่วมโพธิ์ทอง

2) ป่าชุมชนบ้านร่วมโพธิ์ทอง ผลการเรียนรู้ของนักเรียนคือ บอกความเป็นมาของป่าชุมชนบ้านร่วมโพธิ์ทอง ประโยชน์และแนวทางในการอนุรักษ์

3) สมุนไพรในชุมชนบ้านร่วมโพธิ์ทอง ผลการเรียนรู้ของนักเรียนคือ ยกตัวอย่างสรรพคุณแนวทางในการอนุรักษ์เผยแพร่สมุนไพรในชุมชนได้

4) การทำไม้กวาด ผลการเรียนรู้ของนักเรียนคือ บอกความเป็นมา วัสดุอุปกรณ์วิธีการผลิต ประโยชน์ แนวทางการอนุรักษ์ของไม้กวาดดอกหญ้าแซมได้

จากแผนการจัดการเรียนรู้ทั้ง 4 แผนทำให้นักเรียนเกิดทักษะการคิดด้านกระบวนการที่เน้นการฝึกปฏิบัติจริง

จ. นำแผนการสอนทั้ง 4 แผน มาตรวจแก้ไข โดยอาจารย์และผู้เชี่ยวชาญ จึงนำไปใช้กับกลุ่มตัวอย่างซึ่งผู้เชี่ยวชาญทั้ง 3 ท่าน ได้วิเคราะห์รูปแบบการจัดการเรียนการสอนระดับค่าคะแนนเฉลี่ย 2.66 คะแนนจากคะแนนค่าเฉลี่ยเต็ม 3 คะแนนจึง มีความเหมาะสมเป็นการจัดการเรียนการสอนที่ดีสอดคล้องกับชุมชน

ฉ. ขั้นตอนการจัดการเรียนการสอน ผู้วิจัยได้นำแผนการจัดการเรียนรู้ที่ได้ปรับปรุงแล้วไปทำการสอนซึ่งมีขั้นตอนการจัดการเรียนรู้ 4 ขั้นตอนดังนี้

1) ขั้นนำเสนอ เป็นขั้นกระตุ้นความสนใจ โดยการใช้เกม รูปภาพ การตั้งประเด็นปัญหา เพื่อวิเคราะห์ที่ตั้งจุดประสงค์และกำหนดแหล่งเรียนรู้

2) ขั้นวางแผน เป็นขั้นเตรียมการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน ซึ่งจะต้องมีการเตรียมการล่วงหน้า โดยประสานงานไปยังปราชญ์ชุมชนและวิทยากรท้องถิ่นเพื่อกำหนดวันเวลาและเนื้อหาที่จะใช้ในการสอน

3) ขั้นดำเนินการ เป็นขั้นที่นักเรียนและครูปฏิบัติตามแผนที่กำหนดไว้ในขั้นวางแผนนักเรียนจะใช้แหล่งเรียนรู้ตามที่กำหนดไว้ในขั้นนำเสนอ โดยครูจะเป็นผู้ดูแลและแนะนำเมื่อมีปัญหา

4) ขั้นสรุปและประเมินผล เป็นขั้นที่ครูและนักเรียนพร้อมกันประเมินด้วยวิธีการที่หลากหลาย เช่น สรุปจากการนำเสนอผลงานของนักเรียน ป้ายนิเทศ พิจารณาผลงานและแบบทดสอบ

2) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนรู้เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เป็นแบบทดสอบเลือกตอบ 4 ตัวเลือกจำนวน 30 ข้อสำหรับทดสอบก่อนและหลังการทดลองซึ่งมีลำดับการสร้างดังนี้

ก. ศึกษาวิธีสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนจากเอกสารและอินเทอร์เน็ต

ข. กำหนดโครงสร้างการออกข้อสอบและสร้างแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ให้ครอบคลุมเนื้อหาและจุดประสงค์การเรียนรู้

ค. นำแบบทดสอบที่สร้างมาวิเคราะห์ความแม่นยำตรงเชิงเนื้อหาและวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (P) ค่าอำนาจจำแนก (R) แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความแม่นยำตรงเชิงเนื้อหา

(IOC) เท่ากับ 1 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้ ค่าความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.22 - 0.77 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้ ค่าอำนาจจำแนก (R) อยู่ระหว่าง 0.20 - 0.80 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้เช่นกันและมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.90

3) แบบวัดทักษะทางการคิด เป็นแบบทดสอบเลือกตอบ 4 ตัวเลือกจำนวน 20 ข้อสำหรับทดสอบก่อนและหลังการทดลอง ซึ่งมีลำดับการสร้างดังนี้

ก. ศึกษาวิธีการสร้างแบบวัดทักษะทางการคิดจากเอกสารและอินเทอร์เน็ต โดยให้มีเนื้อหาเกี่ยวกับภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนบ้านร่วมโพธิ์ทอง

ข. สร้างแบบวัดทักษะทางการคิดด้วยวิธีการจัดการเรียนรู้แบบกระบวนการแก้ปัญหา การสร้างองค์ความรู้ และการจัดการเรียนรู้จากแหล่งเรียนรู้และมีการประเมินผลจากการคิด โดยการใช้แบบทดสอบ การสังเกตและการตรวจผลงานซึ่งเป็นการวัดทักษะการคิดด้านกระบวนการ

ค. นำแบบวัดทักษะการคิดที่สร้างมาวิเคราะห์ความแม่นยำตรงเชิงเนื้อหาและวิเคราะห์หาค่าความยากง่าย (P) ค่าอำนาจจำแนก (R) แบบวัดทักษะการคิด เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีความแม่นยำตรงเชิงเนื้อหา (IOC) เท่ากับ 1 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้มีความยากง่าย (P) อยู่ระหว่าง 0.22 - 0.77 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้ ค่าอำนาจจำแนก (R) อยู่ระหว่าง 0.20 - 0.85 ซึ่งอยู่ในเกณฑ์ยอมรับได้เช่นกันและมีค่าความเชื่อมั่น เท่ากับ 0.63 ซึ่งค่าที่ได้เป็นค่ามาตรฐานตรงตามทฤษฎี

การเก็บรวบรวมข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บข้อมูล โดยการทดลองแบบกลุ่มเดียววัดก่อนและหลังการทดลอง ดังต่อไปนี้

1) ก่อนการทดลอง ผู้วิจัยนำแบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบวัดทักษะทางการคิด เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นไปทดสอบกับกลุ่มทดลองโดยใช้การทดลองสอนจำนวน 16 ชั่วโมง

2) ดำเนินการทดลอง โดยผู้วิจัยทำการสอนกลุ่มทดลองตามแผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนบ้านร่วมโพธิ์ทองทั้งวิธีการเชิญปราชญ์ในชุมชนมาให้ความรู้และนำผู้เรียนไปที่แหล่งเรียนรู้

3) ทดสอบหลังเรียน โดยใช้แบบทดสอบวัดผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและแบบวัดทักษะทางการคิดเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นและนำคะแนนทดสอบที่ได้มาทำการวิเคราะห์ข้อมูล

การวิเคราะห์ข้อมูล ผู้วิจัยได้ดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลตามขั้นตอนดังนี้

1) นำผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการเรียนและคะแนนที่ได้จากแบบวัดทักษะการคิดจากกลุ่มทดลองก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้สถิติในการวิเคราะห์คือ การหาค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน

2) นำผลสัมฤทธิ์ที่ได้จากการเรียนและคะแนนที่ได้จากแบบวัดทักษะการคิดจากกลุ่มทดลองก่อนเรียนและหลังเรียนโดยใช้สถิติในการวิเคราะห์การทดสอบค่าที กลุ่มตัวอย่าง 1 กลุ่มโดยใช้สูตรในการคำนวณว่าการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนทำให้ผลการเรียนและทักษะการคิดสูงกว่าที่กำหนดหรือไม่

ผลการวิจัย

จากผลการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนบ้านร่มโพธิ์ทอง เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน และทักษะการคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านร่มโพธิ์ทอง ปรากฏผลดังต่อไปนี้

1) ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เรียน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนบ้านร่มโพธิ์ทองหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

2) ทักษะการคิดของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 เรื่อง ภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เรียน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนบ้านร่มโพธิ์ทองหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

การอภิปรายผลการวิจัย

ผลการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนบ้านร่มโพธิ์ทอง มีผลการวิจัยดังนี้

ด้านผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน

การวิจัยครั้งนี้มีผลการวิจัย เป็นไปตามสมมุติฐานที่ตั้งไว้ คือนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านร่มโพธิ์ทองที่เรียน เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่นที่ได้รับการสอน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนบ้านร่มโพธิ์ทองมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 น่าจะเนื่องมาจากการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ทำให้นักเรียนได้ลงมือปฏิบัติและได้สัมผัสกับของจริง ได้ศึกษาค้นคว้าหาความรู้ด้วยตนเองรู้สึกมีความสุขที่ได้ปฏิสัมพันธ์กับผู้รู้ในท้องถิ่นของตน ได้ฝึกทำงานเป็นกลุ่ม ร่วมคิด ร่วมทำ ร่วมแก้ปัญหาต่าง ๆ ซึ่งช่วยให้เกิดการเรียนรู้ นักเรียนมีความสุขสนุกสนานและตื่นตัวที่ได้ไปแหล่งเรียนรู้ ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของประมวล พรหมป่าซัด (2554) ที่ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง ผลของการใช้แผนการจัดการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เรื่องวัฒนธรรมประเพณีในชุมชน กลุ่มสาระการเรียนรู้ สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม สำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 3 ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนของนักเรียนที่เรียน โดยใช้แผนการเรียนรู้โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเฉลี่ยหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 และงานวิจัยของมาลีรัตน์ สมภาร (2550) ที่ทำการศึกษาวิจัย เรื่อง การพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเรื่องสมุนไพร โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในหมู่บ้านทรัพย์สมบูรณ์ อำเภอกุสุมาวัน จังหวัดขอนแก่น พบว่าผู้เรียนที่เรียนตามสาระการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่องสมุนไพร โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในหมู่บ้านทรัพย์สมบูรณ์ อำเภอกุสุมาวัน จังหวัดขอนแก่นมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ รวมทั้งงานวิจัยของเสาวภาค วิทยานนท์ (2552) ซึ่งได้ศึกษาวิจัยเรื่อง ผลการใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่มีผลต่อสัมฤทธิ์ทางการเรียนเรื่องการขยายพันธุ์พืชและเจตคติต่อการเรียนวิทยาศาสตร์ของนักเรียนพบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนสูงกว่าก่อนเรียน ส่วนงานวิจัยของประนอม ทังจันทร์แดง (2553) ได้ทำการศึกษาวิจัย เรื่องการพัฒนาหน่วยการเรียนรู้ท้องถิ่น เรื่องชุมชนคำแคน ดินแดนน้ำตกห้วยเข โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน พบว่าผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนเป็นไปตามเกณฑ์ที่กำหนดไว้ งานวิจัยของจินดา กาวงศ์กลาง (2550) ได้ศึกษาวิจัยเรื่อง การพัฒนาสาระการเรียนรู้ท้องถิ่นเรื่องการอนุรักษ์ทรัพยากรธรรมชาติตำบลคำแคน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน พบว่านักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ตามที่กำหนดไว้ งานวิจัยของ เสาวรี พิมสวัสดิ์ (2549) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ผลของการใช้แหล่งเรียนรู้ใน

ชุมชนจัดกิจกรรมการเรียนการสอน เรื่องสารรอบตัวสำหรับนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 6 พบว่าการนำแหล่งเรียนรู้ในชุมชนมาใช้ในการจัดกิจกรรมการเรียนรู้ที่หลากหลายร่วมกับการวิจัยเชิงปฏิบัติการทำให้การจัดกิจกรรมการเรียนการสอนมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น นักเรียนมีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนผ่านเกณฑ์ที่กำหนดไว้ และงานวิจัยของประนอม ชรรมพล (2549) ได้ศึกษาวิจัย เรื่อง ผลการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นพัฒนาผลสัมฤทธิ์ทางการเรียน กลุ่มสาระการเรียนรู้สังคมศึกษา ศาสนาและวัฒนธรรม พบว่าการเรียนการสอน โดยใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นมีคะแนนผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนสูงกว่าเกณฑ์ที่กำหนดไว้

ในภาพรวมจากการสังเกตของผู้วิจัยพบว่า การจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนครูผู้สอนต้องคอยชี้แนะ กระตุ้น ส่งเสริม เพื่อให้วิธีการสอนแบบใช้แหล่งเรียนรู้บรรลุวัตถุประสงค์ตามที่ได้กำหนดไว้ เนื่องจากระยะเวลาที่ใช้สอน 16 ชั่วโมงเป็นระยะเวลาที่พอดีประกอบกับแหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นสิ่งที่นักเรียนได้พบเห็นและอยู่ในชุมชนอยู่แล้วทำให้จัดการเรียนการสอนได้ง่ายขึ้น แต่ยังมีนักเรียนบางคนที่ต้องคอยดูแล เพราะขาดความสนใจและขาดความรับผิดชอบ ครูต้องคอยเตือนและให้กำลังใจเพื่อให้นักเรียนเรียนรู้อย่างมีความสุข สนุกสนาน อย่างไรก็ตามแผนการสอนทั้งสี่แผนเป็นแผนการสอนที่ใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่นักเรียนอาศัยอยู่และพบเห็นในชีวิตประจำวันมีการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญแล้วเห็นว่าเป็นรูปแบบการจัดการสอนที่ดีสอดคล้องกับชุมชน ซึ่งเป็นไปตามแนวการจัดการศึกษาแห่งพระราชบัญญัติการศึกษาแห่งชาติ พ.ศ.2542 ที่ให้เน้นการฝึกทักษะกระบวนการคิด การฝึกทักษะและการแสวงหาความรู้ด้วยตนเองจากแหล่งเรียนรู้ที่หลากหลาย การฝึกปฏิบัติจริงและการประยุกต์ใช้ความรู้เพื่อการป้องกันและแก้ปัญหา จากเหตุผลดังกล่าวจึงเป็นผลทำให้ผู้เรียนเข้าใจกระบวนการเรียนรู้ด้วยวิธีการสอน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนจึงส่งผลทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนหลังเรียนสูงขึ้น

ด้านทักษะการคิด

จากผลการวิจัย พบว่า การเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น ทำให้นักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียนบ้านร่มโพธิ์ทองมีทักษะการคิดหลังเรียนสูงกว่าก่อนเรียนซึ่งน่าจะเนื่องมาจากการเรียนด้วยแหล่งเรียนรู้ในชุมชน ทำให้นักเรียนเกิดการเรียนรู้และสร้างองค์ความรู้ด้วยตนเองได้ศึกษาเรื่องที่อยู่ใกล้ตัวและเป็นเรื่องในท้องถิ่นของนักเรียนส่งผลให้นักเรียนตื่นตัวในการเรียนเกิดการจดจำ การคิด และทำให้นักเรียนมีความภาคภูมิใจในท้องถิ่นของตนมีความคิดที่อยากจะเผยแพร่และอนุรักษ์ภูมิปัญญาท้องถิ่นให้อยู่กับชุมชนตลอดไป สอดคล้องกับงานวิจัยของสำนักงานกองทุนสนับสนุนการวิจัย (2556) โดยนายสงศรี แสงศรี เรื่อง การศึกษารูปแบบการใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการพัฒนาเด็กและเยาวชน โดยกระบวนการมีส่วนร่วมของโรงเรียนและชุมชน ผลการวิจัยพบว่า นักเรียนเกิดทักษะในด้านการคิดวิเคราะห์ที่เป็นการเรียนรู้จากการปฏิบัติจริง ได้เรียนรู้สิ่งรอบตัวที่สนุก เกิดความผูกพันใกล้ชิดกับครูและชุมชน มีผลสัมฤทธิ์ทางวิชาการของโรงเรียนโดยการทดสอบระดับชาติเพิ่มขึ้นตั้งแต่ปี พ.ศ. 2551-2552 และสอดคล้องกับ หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐาน พุทธศักราช 2551 ได้กำหนดจุดมุ่งหมายเพื่อให้เกิดกับผู้เรียนเมื่อจบการศึกษาขั้นพื้นฐานข้อที่ 5 ใ้วามีจิตสำนึกในการอนุรักษ์วัฒนธรรมและภูมิปัญญาไทยตัวชี้วัดที่ 4 มีส่วนร่วมในการอนุรักษ์และเผยแพร่ภูมิปัญญาท้องถิ่นของชุมชนและแผนการสอนทั้ง 4 แผนที่ผู้วิจัยพัฒนาขึ้นทั้ง 4 แผนเป็นแผนการสอนที่มีกิจกรรมเน้นทักษะการคิดมีการตรวจสอบจากผู้เชี่ยวชาญ หลังการสอนนักเรียนจึงมีทักษะทางการคิดที่สูงขึ้นอย่างมีนัยสำคัญ

ข้อเสนอแนะ

ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้

1.1 ในการจัดการเรียนการสอน โดยใช้แหล่งเรียนรู้และวิทยากรท้องถิ่นนั้นครูควรประสานงานกับวิทยากรให้ชัดเจนในเรื่องของ จุดประสงค์และเนื้อหาของการเรียนรู้ ครูควรแจ้งให้วิทยากรทราบก่อนล่วงหน้าเพื่อจะได้เตรียมเนื้อหาการสอนให้ตรงกันเพื่อให้ผู้เรียนได้ค้นคว้าบันทึกข้อมูลได้อย่างละเอียดตรงตามจุดประสงค์ของการเรียนรู้ซึ่งจะทำให้ผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนของนักเรียนสูงขึ้น การจัดการชั้นเรียนควรพิจารณาจำนวนนักเรียนและวิทยากรผู้ให้ความรู้ให้มีความเหมาะสมเพื่อจะได้ดูแลและให้ความรู้แก่นักเรียนได้อย่างทั่วถึง

1.2 การเรียนการสอน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนควรจัดเวลาในการศึกษาข้อมูลให้เหมาะสม ไม่ควรจำกัดเวลาเรียนของนักเรียนมากเกินไป ควรเปิดโอกาสให้ผู้เรียนเรียนตามความต้องการและความพร้อมของนักเรียนเอง

1.3 ในการเรียนการสอน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนครูควรออกแบบใบงานและชิ้นงานที่เน้นทักษะการคิดของนักเรียน เช่น การทำผังความคิด ใบงานตอบคำถามโดยการอธิบายลำดับขั้นตอน เป็นต้น

1.4 ควรมีการจัดกิจกรรมการศึกษานอกสถานที่โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เช่น กิจกรรมการอนุรักษ์ทรัพยากรในท้องถิ่น กิจกรรมสัมผัสธรรมชาติ กิจกรรมการปลูกต้นไม้ในชุมชน กิจกรรมการประกอบอาชีพ เป็นต้น เพื่อให้ให้นักเรียนได้รับประสบการณ์และรู้จักภูมิปัญญาท้องถิ่นในชุมชนที่ตนเองอาศัยอยู่มากยิ่งขึ้น

1.5 ผู้บริหารควรส่งเสริมให้สถานศึกษาจัดการเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนให้มากขึ้น

1.6 ครูควรศึกษาทำความเข้าใจ เกี่ยวกับลักษณะการเรียนการสอน โดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเพื่อสามารถจัดกิจกรรมได้สอดคล้องกับหลักสูตร

1.7 การเรียนการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนเป็นการศึกษานอกสถานที่ ครูผู้สอนควรเน้นให้ผู้เรียนได้รู้และเข้าใจในบทบาทและหน้าที่ของตนเองให้มากที่สุดเพื่อความปลอดภัยของผู้เรียน

ข้อเสนอแนะในการทำวิจัยครั้งต่อไป

1.1 การวิจัยครั้งนี้เป็นการวิจัยเพื่อเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิด เรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น โดยใช้แหล่งเรียนรู้ของชุมชนบ้านร่วมโพธิ์ทอง หากมีการวิจัยครั้งต่อไปควรทดลองใช้กลุ่มตัวอย่างในโรงเรียนบริเวณใกล้เคียง เนื่องจากภูมิปัญญาท้องถิ่นที่เหมือนกันและใกล้เคียงกันเพื่อดูว่ามีผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและทักษะการคิดใกล้เคียงกันหรือไม่

1.2 มีการทดลองใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชน เรื่องภูมิปัญญาในท้องถิ่นกับสาระการเรียนรู้อื่น เช่น ประวัติศาสตร์ ภูมิศาสตร์ เนื่องจากภูมิปัญญาในชุมชนบ้านร่วมโพธิ์ทองมีความเกี่ยวข้องกับประวัติศาสตร์ เช่น ความเป็นมาของป่าชุมชน การก่อตั้งหมู่บ้าน เป็นต้น

1.3 ศึกษาผลของการสอนโดยใช้แหล่งเรียนรู้ในชุมชนที่มีต่อคุณลักษณะอันพึงประสงค์ด้านอื่น ๆ เช่น อยู่อย่างพอเพียงรักความเป็นไทย เป็นต้น

บรรณานุกรม

- กมล ชูสมัย. (2538). การศึกษาเปรียบเทียบผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนวิชาวิทยาศาสตร์และความคิดสร้างสรรค์ทางวิทยาศาสตร์ของนักเรียนชั้นมัธยมศึกษา ชั้นปีที่ 3 โดยใช้การสอนแบบสืบเสาะและหาความรู้ที่ใช้การทดลองแบบเน้นแนวทางกับการทดลองแบบไม่เน้นแนวทาง (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตร์มหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์.) มหาวิทยาลัยเชียงใหม่, เชียงใหม่.
- กรมวิชาการ. (2539). คู่มือการพัฒนาโรงเรียนเข้าสู่มาตรฐานการศึกษา การพัฒนาความคิดสร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร: กรมวิชาการ กระทรวงศึกษาธิการ.
- กระทรวงศึกษาธิการ. (2551). หลักสูตรแกนกลางการศึกษาขั้นพื้นฐานพุทธศักราช 2551 กรุงเทพมหานคร.
- มาลินี สายคำข้าว. (2538). การใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่นในการเรียนการสอนสังคมศึกษาในโรงเรียน มัธยมศึกษา สังกัดกรมสามัญศึกษา เขตการศึกษา 5. กรุงเทพมหานคร. (เอกสารอัดสำเนา)
- รัตนา บัวสนธ์. (2535). การพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนเพื่อถ่ายทอดภูมิปัญญาท้องถิ่น กรณีศึกษาชุมชนแห่งหนึ่งในเขตภาคกลางตอนล่าง (ปริญญาโท การวิจัยและพัฒนาหลักสูตร ไม่ได้ตีพิมพ์.) บัณฑิตวิทยาลัย, มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ, กรุงเทพมหานคร.
- สมหมาย ภูทับทิม. (2554). ผลการใช้หนังสือประกอบการเรียนเรื่องภูมิปัญญาท้องถิ่น เขาลงกรรจที่มีต่อผลสัมฤทธิ์ทางการเรียนและความพอใจของนักเรียนชั้นประถมศึกษาปีที่ 5 โรงเรียน บ้านนา (สามัคคีวิทยา) จังหวัดสระแก้ว. (วิทยานิพนธ์ปริญญาศึกษาศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์.) มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- สัญญา สัญญาวิวัฒน์. (2534). ภูมิปัญญาไทย. กรุงเทพมหานคร: สถาบันไทยศึกษา.
- สามารถ จันทร์สุรย์. (2534). ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: บริษัทอมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป.
- สุนนทิพย์ บุญสมบัติ. (2554). หน่วยที่ 10 การบูรณาการความรู้ที่เป็นสากลกับภูมิปัญญาท้องถิ่น ใน เอกสารการ สอนชุดวิชา สัมมนาหลักสูตรและการสอน (พิมพ์ครั้งที่ 3, หน้า 10-70) สาขาวิชาศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, นนทบุรี.
- เสรี พงศ์พิศ. (2536). ภูมิปัญญาชาวบ้านกับการพัฒนาชนบท. กรุงเทพมหานคร: อมรินทร์พริ้นติ้งกรุ๊ป แอนด์พับลิชซิ่ง.
- อังกูล สมคณีย์. (2535). สภาพและปัญหาการนำภูมิปัญญาชาวบ้านมาใช้พัฒนาหลักสูตร โรงเรียนประถมศึกษา สังกัดสำนักงานการประถมศึกษา จังหวัดอุบลราชธานี. (วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต ไม่ได้ตีพิมพ์.) จุฬาลงกรณ์มหาวิทยาลัย, กรุงเทพมหานคร.
- อารี พันธุ์มณี. (2537). ความคิดสร้างสรรค์. กรุงเทพมหานคร: ชัคเชส มีเดีย.
- เอกวิทย์ ฤ ถलग. (2540). ภูมิปัญญาสี่ภาควิถีชีวิตและ กระบวนการเรียนรู้ของชาวบ้านไทย. นนทบุรี. มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช.
- De Bono, Edward. (1978). *Teaching thinking* (3rd ed.). London: Billing & Sons.
- Ennis R.H. (1985). A Logical basis for measuring critical thinking skill. *Educational leadership*. 10, 45-48.

Guilford, J.P. (1971). *The Nature of human intelligence*. New York: McGraw Hill.

Thomas, J.W. (1972). *Varieties of cognitive skills: taxonomies and models of the intellect*. Philadelphia: Research for Better Schools.

ภาพประกอบแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องความสำคัญและประเภทของภูมิปัญญาท้องถิ่นชุมชนบ้านร่มโพธิ์ทอง
ภาพประกอบกิจกรรมแผนการจัดการเรียนรู้ เรื่องป่าชุมชนบ้านร่มโพธิ์ทอง

นักเรียนฟังความเป็นมาของป่าชุมชน

ป่าชุมชนและทางขึ้นป่า

นักเรียนบันทึกข้อมูลจากปราชญ์ชุมชน

นักเรียนจดบันทึกชื่อสมุนไพรและ
สรรพคุณจากปราชญ์ชุมชน